

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΤΟΥ ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

Σύγχρονος τοῦ Πολάτου καὶ τῆς βραγχῆς κιθάρας τοῦ καὶ προκάτοχος τοῦ κ. Πύργου διδάσκαλος τῆς ξιφασκίας ἦτο, πρὸ ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος, ἀρχαῖός τις λοχίας τῶν Ζουάθων τῆς Ἀφρικῆς, φέρων τὸ ὄνομα Μαυρίκιος Ζακοῦ καὶ ἄνω τῶν ἐξήκοντα εἰς τὴν ῥάχιν του χρόνους. Τοῦτον ἐπροτίμων οἱ τότε φίλοιπλοι διὰ πολλοὺς λόγους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ κυριώτατος ἦτο ὅτι πλὴν αὐτοῦ δὲν ὑπῆρχε τότε εἰς Ἀθήνας κανεὶς ἄλλος. Καὶ οὕτω ὅμως οἱ μαθηταὶ του δὲν ἦσαν πολλοί. Τὸ ξίφος τῶ ὄντι καὶ τὸ πιστόλιον ἦσαν ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὄπλα πολυτελείας, δυνάμενα νὰ ὀνομασθῶσιν ἀκαδημαϊκά, τὰ δὲ μόνα χρήσιμα εἰς λύσιν τῶν ζητημάτων τῆς τιμῆς ἢ ἀτρόχιστος σπάθη τοῦ ἵππικοῦ καὶ ἡ δημοσιογραφία. Τοῦτο ἐξηγεῖ πῶς, ἂν καὶ ἦτο μονάκριβος ὁ κ. Ζακοῦ, δὲν ἦσαν ἐν τούτοις τὰ μαθήματά του ἀκριβὰ. Ἀντὶ εἴκοσι κατὰ μῆνα παλαιῶν δραχμῶν δι' ἓνα μαθητὴν καὶ πέντε περιπλέον δι' ἕκαστον σύντροφόν του ἠδύνατό τις νὰ ἔχη τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὸν βλέπῃ προσερχόμενον εἰς τὴν οἰκίαν του τετράκις τῆς ἐβδομάδος μετ' ἀκριθείας στρατιωτικῆς. Οὐδ' ἦτο ἡ ἀκριβεία τὸ μόνον τοῦ καλοῦ ἀπομάχου προσόν. Οὐδένα τῶ ὄντι ἤξιωθην νὰ γνωρίσω ἄνθρωπον οὔτε ἐγκυκλοπαιδικώτερον αὐτοῦ οὔτε προθυμώτερον νὰ καθιστᾷ τὰς γνώσεις του χρησίμους εἰς πάντας. Τῶν μαθητῶν του διώρθωνε τὰς παρεκτροπὰς, ὅχι μόνον τῶν ποδῶν καὶ τῶν βραχιόνων, ἀλλὰ καὶ τὰς πολὺ βαρυτέρας τῆς γλώσσης, ὅταν ὠμίλου γαλλικά. Πλὴν δὲ τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς καὶ διδάγματα στωϊκῆς φιλοσοφίας, διηγούμενος εἰς τοὺς παραπονομένους διὰ τὸν καύσωνα ἢ τὸν βαρὺν χειμῶνα τῶν Ἀθηνῶν πῶς εἰς τὰς ἀραβικὰς πεδιάδας ἐμοιράζετο εἰς τοὺς στρατιώτας τὸ βούτυρον καὶ τὸ λαρδί μετὰ τὴν κουτάλαν, ἢ πῶς εἰς τὰς κλεισιωρείας τοῦ Ἀτλαντος συνεπύκνωεν ὁ βορρᾶς τὴν πνοὴν τῶν Ζουάθων ἐπὶ τῆς γενειάδος των εἰς σπιλποὺς σταλακτίτας. Ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἐγνώριζε κάλλιον αὐτοῦ τὰ διδάσκη τὰς στρατιωτικὰς ἀσκήσεις εἰς τοὺς σκύλους, τὴν ῥητορικὴν εἰς τοὺς ψιττακοὺς, τὴν μουσικὴν εἰς τὰ κανάρια ἢ νὰ μεταβάλλῃ εἰς κάπωνας τοὺς πετεινοὺς. Πλὴν τούτων κατώρθωνε νὰ μεταδίδῃ εἰς πᾶν ἀποθνήσκον κανάριον, γάτον, πίθηκον ἢ ἄλλο εὐνοούμενον οἰκιακὸν ζῶον, ἂν οὐχὶ ψυχικὴν, σωματικὴν τούλάχιστον ἀθανασίαν, ταριχεύων αὐτὸ δι' αὐτῶν ἐκείνων τῶν χόρτων καὶ βαλ-

σάμων, διὰ τῶν ὁποίων ἐγεμίζετο ἡ κοιλία τῶν Φαρῶν, κατὰ συνταγὴν μεταδοθεῖσαν αὐτῶ ὑπὸ Κόπτου ἀσκητοῦ. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον διακρίνον τὸν πρῶτον ἥρωα τῆς Ἀφρικῆς ἦτο ἡ κατοχὴ ἄλλης τινὸς ἀσυγκρίτως πολυτιμότερας συνταγῆς, ἢ τῆς προβιγκιανῆς ψαρόσουπας, τῆς περιβοήτου bouillabaisse. Τὸ ἄγνωστον τοῦτο εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους διαδόχους μεγάλων προγόνων ἀγλαΐσμα τῆς τραπέζης εἶναι ἐν τούτοις προϊόν τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς τέχνης, εἰσαχθὲν πρὸ εἰκοσιπέντε αἰῶνων ὑπὸ Φωκαέων ἀποίκων εἰς τὴν Μασσαλίαν. Ὅπως πάντα τὰ λοιπὰ καλλιτεχνήματα τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους, διακρίνει καὶ τοῦτο ἡ ἀπλότης τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται τὸ κάλλος. Πρὸς κατασκευὴν τῶ ὄντι τῆς κλεινῆς bouillabaisse οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται παρὰ μόνον ὀλίγον ψάρι, ὀλίγα κρεμμύδια, ὀλίγον πιπέρι καὶ τέχνη πολλή· ὁ δὲ Ζακοῦ ἦτο ἀληθὴς τεχνίτης, διατηρῶν ἴσως εἰς τὰς φλέβας του, ὅπως καὶ ὁ Βοναπάρτης, σταγόνα τινὰ αἵματος ἐλληνικοῦ. Τὸ κατόρθωμα τοῦτο τῆς τέχνης του μᾶς παρέθεσεν εἰς πρόγευμα χλιαρὰν τινὰ, ἀνέφελον καὶ μόνον κατὰ τὸν Καζαμίαν χειμερινὴν ἡμέραν εἰς τὸ Δαφνίον, ὑπὸ οὐρανὸν σαπφείρινον, παρὰ τὴν ὄχθην θαλάσσης χρυσῆς. Οὐδ' ἦτο τὸ συμπόσιον μονοπίνακον, ἀλλὰ τὴν ψαρόσουπαν διεδέχθη ἄλλο τι ἄγνωστον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς τοῦ ἀττικοῦ χώματος προϊόν, ἀμανίται τοῦ Δαφνίου, ἐφάμιλλοι τῶν φουμένων ὑπὸ τὰς καστανεάς τῆς Λιγουρίας. Ἀλλ' ἐνῶ ἐτρέφα εἰς τοὺς παρατεθέντας ἢ ὄσφρησις καὶ ἡ γεῦσις, κατείχετο τὸ πνεῦμά μου ὑπὸ εὐλόγου δυσφορίας, ματαιῶς ἀγωνιζόμενον ν' ἀνεύρη πῶς τὸ ἔδαφος τοῦτο τῆς Ἀττικῆς, τὸ ἐξακολουθοῦν νὰ γεννᾷ βολβοὺς κατ' οὐδὲν κατωτέρους τῶν ὑμνηθέντων πρὸ εἴκοσι αἰῶνων ὑπὸ τῶν Δειπνοσοφιστῶν, γεννᾷ συγχρόνως ἄνθρωπος εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀναισθήτους, ὥστε νὰ προτιμῶσι τούτων τὰ καλλιεργούμενα ἢ μᾶλλον κατασκευαζόμενα εἰς τοὺς ὑπογείους κοπρῶνας τῶν Παρισίων ἄχυμα καὶ ἀνούσια δῆθεν μανιτάρια. Πῶς ταῦτα μὲν νὰ πληρώνωνται πέντε φράγκα τὸ κουτίον, οἱ δὲ ἐγκλείοντες τὸ ἄρωμα καὶ τὸν χυμὸν τοῦ βουνοῦ βολβοὶ νὰ ῥίπτωνται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ τοὺς χείρους διὰ τὸν λόγον, ὅτι «δὲν τοὺς τρώγου οὔτε τὰ πρόβατα, οὔτε τὰ γίδια, οὔτε τὰ γαϊδούρια, οὔτε οἱ Ἀθηναῖοι», ὡς μᾶς ἔλεγαν οἱ χωρικοί.

Τὴν ἀδημονίαν μου ταύτην ἠῤῥαζεν ἄλλο ἀντικρὺ μου μαρτύριον τῆς ἐκλείψεως παντὸς ἔγχους τῆς προγονικῆς καλαισθησίας. Εἰς ἀπόστασιν τῶ ὄντι ὀλίγων βημάτων ἦτο ἐστρωμένη ἄλλη τις τράπεζα, καὶ περὶ αὐτὴν ἐκάθητο τρεῖς κομφοὶ νεανῖσκοι καὶ εἰς πρῶην τοιοῦτος μετὰ δύο κυριῶν, αἰτινὲς ἦσαν αὐτῇ ἡ κυρία Ἀρτεμῖς καὶ ἡ κυρία Ἡβη, αἱ ὑποκρινόμεναι δηλ. εἰς τὴν χθελινὴν παράστασιν τοῦ Ὁρφέως τοῦ Ὁρφεμάχ τὰς Ὀλυμπίους θεὰς θνηταὶ γαλλίδες. Οὐδεμίαν ὅμως ἠσθάνετο ὁ θεωρῶν αὐτὰς ὄρεξιν νὰ θρηνήσῃ ὅτι δὲν ἦτο ἀθάνατος ἡ κίτρινη κόμη των, ἢ ἀλευρωμένη ὄψις των, οἱ ὑποπτοι ὀδόντες καὶ τῶν χειλέων των ἢ ψευδοπορφύρα. Τὸ δὲ μόνον ἀληθῶς ἀξιοθρήνητον ἦτο νὰ βλέπῃ τις ἀπογόνους τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ τοῦ Ἀριστίππου νὰ

ποτιζῶσι καμπανίτην καὶ νὰ κατατρόφωσι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοιοῦτου εἶδους Φρύνας καὶ Λαίδας, τῶν ὁποίων τὸ μόνον προσόν, ὅπως καὶ τῶν ψευδαμανιτῶν, ἦτο ἡ προέλευσις ἐξ Εὐρώπης.

Τὴν σειρὰν τῶν ὀχληρῶν τούτων σκέψεων διέκοψαν αἴφνης οἱ βαρεῖς φθόγγοι τοῦ ὀπλοδιδασκάλου μας βροντοφωνοῦντος: «Μετὰ τὴν ψαρόσουπαν καὶ τοὺς ἀμανίτας μου πρέπει νὰ καταπίετε καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης μου μονομαχίας. Καθὼς ὅλοι γνωρίζετε, δὲν εὐρίσκεται ὑπὸ τὸν ἥλιον ἄλλος ἄνθρωπος ὅσον ἐγὼ εὐπροσήμερος, φιλήσυχος καὶ εἰρηνικός. Τοιοῦτος ἦμην πάντοτε. Ὅταν κατετάχθην εἰς τοὺς Ζουάβους ἐπροσπάθησα νὰ φέρωμαι πρὸς ὄλους εὐγενῶς καὶ περιποιητικῶς, περιμένων περιστάσιν νὰ δεῖξω καὶ τὴν ἀφοβίαν μου εἰς τοὺς Βεδουίνους. Ἡ εὐκαιρία ὅμως αὕτη ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ, ἡ δὲ ὑπερβολικὴ τῶν τρόπων μου εὐγένεια παρεξηγήθη ἀπὸ μερικοὺς συντρόφους μου, ὑποπτεύσαντας ὅτι εἶχε κάποιαν συγγένειαν μὲ τὴν δειλίαν. Τοῦτο ἀνέλαβε νὰ ξεκαθαρίσῃ ἀρχαῖος τις Ζουάβος, ὁ πρῶτος τοῦ τάγματος ξιφοπαίκτης καὶ μονομάχος ὀνομαστός. Ἐνα πρωί, ἐνῶ ἐπρογευματίζα ἤσυχα καὶ φρόνιμα, ἦλθε καὶ ἔπτυσε μέσα εἰς τὸ φαγητόν μου καὶ ἔπειτα ἐπαπαρονέθη ὅτι τὸν ἐπρόσβαλα, διότι ἔπαυσα νὰ τὸ τρώγω, καὶ διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην ἐζήτηε ἱκανοποίησιν διὰ μονομαχίας μέχρι θανάτου. Τὸ πρᾶγμα μοῦ ἐφαίνετο ἀπίστευτον καὶ ἡ ἀπαίτησις τερατώδης. Τοιαύτη ὅμως δὲν ἦτο καὶ τῶν συντρόφων μου ἡ γνώμη, οἱ ὁποῖοι συγκροτήσαντες συμβούλιον τιμῆς ἀπεφάσισαν παμφηρεῖ ὅτι, ἀροῦ ἐπρόσβαλα τὸν ἄνθρωπον, ἔπρεπε καὶ νὰ τὸν ἱκανοποιήσω τὴν ἐπομένην ἡμέραν τὸ πρωί, εἰς τὸ ὄπισθεν τοῦ στρατῶνος ξηροχώραρον. Ἄν σὰς ἔλεγα ὅτι ἐκαλοκοιμήθην τὴν νύκτα ἐκείνην δὲν θὰ μ' ἐπιστεύετε, καὶ θὰ εἶχετε δίκαιον. Ὅταν μὲ παρέταξαν τὴν ἐπισῦσαν ξιφῆρη ἀντικρῦ τοῦ ἀντιπάλου μου, παρετήρησα εἰς τριῶν βημάτων ἀπόστασιν νεόσκαπτον λάκκον καὶ εἰς τὸ χεῖλος του λίσσον καὶ πτυάριον. Τὸ θέαμα δὲν μὲ ἤρесе διόλου — «Τί εἶναι τοῦτο, ἠρώτησα, ἄς ὑπάγωμεν ὀλίγον μακρύτερα». — «Τοῦτο», ἀπεκρίθη μὲ φοβερὰν φωνὴν ὁ ἀντίπαλός μου, «εἶναι ὁ λάκκος ὅπου θὰ σὲ ρίψουν μετὰ δύο λεπτά. Κάθε ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ἐγγίζει τὸ σπαθί μου εἶναι καλὸς διὰ θάψιμον. Κάμε γλήγωρα τὴν τελευταίαν σου προσευχὴν».

Ταῦτα ἀκούων καὶ θεωρῶν τὸν λάκκον, τὸν ἔτοιμον νὰ μὲ καταπῆ, ἠσθάνθην τὴν καρδίαν μου νὰ γεμίξῃ ὄχι ἀπὸ φόβον, ἀλλ' ἀπὸ φοβερὰν ὀργήν, πρὸ πάντων κατὰ τῆς ἀδικίας. Ἐσυλλογίζομην ὅτι τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον οὔτε ἄλλον κίνενα ποτέ μου δὲν ἐπέραξα ὅτι πρώτην φορὰν ἔπιανα ἐγὼ ξίφος, ἐνῶ ἐκεῖνος ἦτο ἐξ ἐπαγγελίματος ξιφομάχος καὶ θὰ μ' ἐσούβλιζεν ὡς ὀρνίθιον χωρὶς νὰ διατρέξῃ ὁ ἴδιος κίνδυνον κίνενα. Ἐσυλλογίσθην καὶ τὴν γράϊαν μητέρα μου καὶ τὴν ἀπελπισίαν της. Ἐκύτταξα ἔπειτα τοὺς τέσσαρας μάρτυρας, οἱ ὁποῖοι μ' ἔκαμαν τὴν ἐντύπωσιν βοηθῶν τοῦ δημίου. Αὐτοὶ μὲ εἶχαν φέρει ἐκεῖ καὶ ἠτοιμάζοντο νὰ παρασταθοῦν ἀνάληγτοι εἰς τὴν σφαγὴν μου. Ὁ ἓνας μάλιστα μ' ἐφάνη

ὅτι ἐδάγκανε τὰ χεῖλη του, διὰ νὰ μὴ γελάσῃ. Ὅλα αὐτὰ τὰ εὐρισκα ἀπάνθρωπα, θηριώδη καὶ πρὸ πάντων ἄδικα. Ὁ φόβος μου ἔπαυσε ὀλοτέλα καὶ ὁ θυμὸς μου ἐκορυφώθη. Ἐρριψα τὸ ἄχρηστον σπαθί μου καὶ ἐχύθην κατὰ τοῦ ἀντιπάλου μου ὡς ταῦρος μὲ τὸ κεφάλι κάτω. Ἐπέσαμεν καὶ οἱ δύο κατὰ γῆς καὶ ἤρχισα νὰ γρονθοκοπῶ, νὰ λακτίζω καὶ νὰ δαγκάνω. Ὁ ἀντίπαλός μου ἐξαφνισθεῖς, ἀντὶ νὰ μὲ ἀποδώσῃ τὰ ἴσα ἐπροσπάθει πολὺ μᾶλλον νὰ σωθῇ ἀπὸ τὰς χεῖράς μου. Οὐδὲ τοῦτο ὅμως θὰ τὸ κατῶρθωνεν, ἂν δὲν ἔτρεχαν οἱ μάρτυρες μὲ πολὺν κόπον νὰ μᾶς χωρίσουν». Ταῦτα εἰπὼν ἐφάνη ὁ Ζακοῦ καταληθθεῖς ὑπὸ τινος δισταγμοῦ καὶ ἀδιαθεσίας νὰ τελειώσῃ τὴν διήγησιν, τὴν ὁποῖαν αὐθορμήτως εἶχεν ἀρχίσει, καὶ ἱκαναὶ παρήλθον στιγμαὶ μέχρι οὗ ἀποφασίσῃ νὰ προσθέσῃ ἐν βίᾳ καὶ μὲ φωνὴν πολὺ ταπεινοτέραν: «Ἐντρέπομαι, κύριοι, νὰ σὰς ὁμολογήσω ὅτι ἦμην βλάξ καὶ εἶχα ὅλα τὰ ἄδικα. Ἄδικον εἶχα νὰ ὑποθέσω γάλλους στρατιώτας καὶ μάλιστα Ζουάβους ἱκανοὺς νὰ ἐκθέσουν χωρὶς λόγον τὸν συστρατιώτην των εἰς τόσον ἄνισον ἀγῶνα, καὶ ἄδικον νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ ἀντίπαλός μου εἶχε τῷ ὄντι σκοπὸν νὰ μὲ σκοτώσῃ καὶ νὰ μὲ θάψῃ εἰς τὸν λάκκον ἐκεῖνον. Ὅλα αὐτὰ ἦσαν μασονικὴ δοκιμασία, εἰς τὴν ὁποῖαν ὑποβάλλεται πᾶς νεοσύλλεκτος διὰ νὰ γνωσθῇ ἂν εἶναι γενναῖος ὁ δὲ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀντέταξα τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς γρόνθους μου εἰς τὸ ξίφος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ μου δὲν ἐθεωρήθη ὡς ἴδιος δειλοῦ. Τίποτε λοιπὸν δὲν μᾶς ἐμπόδιζε νὰ φιληθοῦμεν καὶ νὰ ὑπάγωμεν ἔπειτα νὰ τιμῆσωμεν τὸ πρόγευμα, τὸ ὁποῖον εἶχε παραγγελθῆ πρὸς τιμὴν μου, ἂν ἐπέτύγχανα, ὡς ἔλεγον, εἰς τὰς ἐξετάσεις μου. Εἰς τὸ πρόγευμα ἐκεῖνο ἔφαγα πρώτην φορὰν ψαρόσουπαν, καθὼς ἐκείνην ὅπου σὰς ἐμαγείρευσα, καὶ ἐμέθυσα μὲ κρασί κάπως καλλίτερον ἀπὸ αὐτὸ τὸ ποτήρι πικρορετινάδος, τὸ ὁποῖον πίνω εἰς τὴν ὑγίαν σας».

EMM. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

Ἡ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ ΚΙ Ὁ ΠΑΡΑΛΥΤΟΣ

Πορφυρογέννητη βασιλοπούλα, κοπέλλα δεκάξη χρόνων, ἡ Ζωή, ἡ κόρη τοῦ Καλογιάννη, ἦταν τὸ βόδο τοῦ Παλατιοῦ. Οἱ μοῖρες τὴν εἶχαν προικίσει μ' ὅλες τὶς ὁμορφιές καὶ μ' ὅλες τὶς καλοσύνες. Γαλανομάτα καὶ χρυσομαλλοῦσα, δαχτυλιδόμηση καὶ βεργολιγερή, ἀγνή καὶ σοβαρὴ καὶ καταδεχτικὴ, μάγευε τὴν κάθε καρδιά.

Τριγυρισμένη ἀπὸ τὶς δούλες της καὶ τὶς βγάγιες της καὶ τὶς ἀναδεξιμιές της καὶ τοὺς ἀνηθόρους της, ἄφηνε συχνὰ τὰ περὶφρανα δώματα τῆς Πορφύρας, ἔμπαινε στὴ σέβια της καὶ κατέβαινε στὴν Πόλιν νὰ μοιράσῃ ἐλεημοσύνές. Κ' οἱ φτωχοὶ τὴν προσκυνούσανε σὰν ἄγγελον, σὰν οὐράνια παρθένα.

Καὶ μπρὸς στὴ Χαλικὴ, στὴν Πόρτα τοῦ Παλατιοῦ, κάθονταν ἓνας παράλυτος, ὡς εἴκοσι χρόνων. Τὸν εἶχαν φέρει μιά μέρα, τὴν ὥρα ποῦ